

ΔΙΔΑΓΜΕΝΟ ΚΕΙΜΕΝΟ Πλούταρχος, *Περὶ Ἀλεξάνδρου τύχης καὶ ἀρετῆς*, 6, 329 A-D

A1.

α.

1-Λ: *Καὶ μὴν ἡ πολὺ θαυματομένη πολιτεία τοῦ τὴν Στωικῶν αἵρεσιν καταβαλομένου Ζήνωνος εἰς ἓν τοῦτο συντείνει κεφάλαιον, ἵνα μὴ κατὰ πόλεις μηδὲ δήμους οἰκῶμεν ἰδίους ἕκαστοι διωρισμένοι δικαίους,*

2-Σ: *εἷς δὲ βίος ἦ καὶ κόσμος, ὥσπερ ἀγέλης συννόμου νόμῳ κοινῶ συντρεφομένης*

3-Λ: *τοῦ τὴν Στωικῶν αἵρεσιν καταβαλομένου Ζήνωνος εἰς ἓν τοῦτο συντείνει κεφάλαιον, ἵνα ... ἀλλὰ πάντας ἀνθρώπους ἠγώμεθα δημότας καὶ πολίτας*

β.

Η συμβουλή του Αριστοτέλη προς τον Αλέξανδρο είχε δύο σκέλη:

1. να συμπεριφερθεῖ προς τους Ἕλληνες ως ηγέτης και προς τους ξένους λαούς, τους μη Ἕλληνες, τους αλλόγλωσσους, ως δεσπότης.
2. να φροντίζει τους Ἕλληνες σαν να εἶναι φίλοι και συγγενεῖς του, τους μη Ἕλληνες σαν να εἶναι ζῶα ἢ φυτὰ.

B1.

Ο Πλούταρχος, για να τεκμηριώσει τη σύνδεση του έργου του Αλέξανδρου με τη στωική διδασκαλία για την οικουμενική (κοσμική) πόλη, αναφέρει επιγραμματικά τις διάφορες πλευρές της πολιτικής του Αλέξανδρου. Αρχικά, προβάλλει την πεποίθηση πως με την εκστρατεία και τις ενέργειές του ο Αλέξανδρος εκπλήρωνε μια θεϊκή αποστολή (*ἤκειν θεόθεν*) η οποία περιελάβανε τα εξής:

α) την επιβολή μιας οικουμενικής τάξης πραγμάτων (*κοινὸς ἀρμοστής*)

β) τη συμφιλίωση ὅλων των λαῶν (*διαλλακτῆς τῶν ὅλων*).

Δηλαδή, ο Πλούταρχος θεωρούσε πως ο Αλέξανδρος οραματιζόταν ένα οικουμενικό κράτος στο οποίο ὅλοι οι λαοί θα ζούσαν ισότιμα και δεν θα αισθάνονταν κάποιοι ὅτι ἦταν υποταγμένοι σε ἄλλους, πράγμα που θα γεννούσε εξεγέρσεις και συνωμοσίες ἀπὸ τὴν μίᾳ πλευρά, ἀλλὰ και τιμωρητικές συμπεριφορές ἀπὸ τὴν πλευρά του κατακτητή.

Στη συνέχεια, ο Πλούταρχος ἀναδεικνύει τὴν επέκταση και σταθεροποίηση τῆς κυριαρχίας του Αλέξανδρου με τὶς ἀκόλουθες ενέργειες: α) τὴν εἰρηνική ἔνταξη των φυλῶν και των λαῶν που συναντούσε κατὰ τὴν εκστρατεία του, ἀλλὰ και τὴν χρήση τῆς δύναμης των ὀπλων για ὅσους δεν ἐπειθε να ἐνωθούν μαζί του χωρίς ἀντίσταση (*συνῆγε τοῖς ὀπλοῖς βιαζόμενος*), β) τὴν ἐνσωμάτωση των κατακτημένων λαῶν στο κράτος του, μέσα ἀπὸ ἓνα πρόγραμμα

πολιτισμικής ομογενοποίησης (με ανάμειξη των ηθών και εθίμων, ανάμειξη των διαφορετικών τρόπων ένδυσης και διατροφής και με ενθάρρυνση ή οργάνωση μεικτών γάμων), γ) τη νέα αντίληψη για την πατρίδα, αφού πλέον πατρίδα τους είναι η οικουμένη, και όχι μόνο η πόλη από την οποία προέρχονταν (*πατρίδα μὲν τὴν οἰκουμένην*), ενώ επιπλέον ακρόπολη και φρουρά τους είναι το στρατόπεδο (*ἀκρόπολιν δὲ καὶ φρουρὰν τὸ στρατόπεδον*), δ) με τις νέες ηθικοπολιτικές αντιλήψεις, δηλαδή αφενός την υπέρβαση του παραδοσιακού διαχωρισμού μεταξύ Ελλήνων και βαρβάρων (*μὴ Ἑλλήνων*) με βάση τον τόπο καταγωγής και εξωτερικά πολιτισμικά στοιχεία (ενδυμασία, οπλισμός), κι αφετέρου την καθιέρωση ενός νέου, ηθικού κριτηρίου διαχωρισμού (*τὸ μὲν Ἑλληνικὸν ἀρετῇ τὸ δὲ βαρβαρικὸν κακίᾳ τεκμαίρεσθαι*).

Ο Αλέξανδρος παρουσιάζεται εδώ από τον Πλούταρχο σαν να έχει σχεδιάσει και να εφαρμόζει ένα οργανωμένο σχέδιο πολιτισμικής ομογενοποίησης, εφαρμόζοντας τις αρχές του στωικισμού, πράγμα που αποτελεί αναχρονισμό. Στην πραγματικότητα ο νέος ελληνιστικός κόσμος που προέκυψε από την εκστρατεία του Αλεξάνδρου ανέδειξε πραγματικά καινούργιες αξίες, που υπονόμευσαν τις αξίες των πόλεων-κρατών. Από την άλλη, η στωική πολιτική θεωρία στο πλαίσιο της αρχαίας Στοάς, που έπεται χρονικά της εκστρατείας του Μ. Αλεξάνδρου, δεν αποτελεί ένα πρόγραμμα πολιτικής ή κοινωνικής μεταρρύθμισης, όπως λανθασμένα το αντιλαμβάνεται ο Πλούταρχος, αλλά ένα πρότυπο του κόσμου, όπως αυτός θα ήταν, αν μπορούσαν να ενωθούν οι άνθρωποι χωρίς τις διακρίσεις φύλου, καταγωγής, εθνικότητας ή περιουσίας· ενωμένοι όμως όχι μέσω τεχνητών-συμβατικών δεσμών, αλλά αναγνωρίζοντας ο ένας στον άλλο κοινές αξίες και κοινούς σκοπούς. (425λέξεις)

B2. ΠΑΡΑΛΛΗΛΟ ΚΕΙΜΕΝΟ Μάρκος Αὐρήλιος, Τὰ εἰς ἑαυτόν, §54.4

Το ιδανικό κράτος, όπως το σχεδίασε ο Ζήνων, δεν αναγνωρίζει τους παλαιούς φραγμούς της εθνικότητας ή του ιστορικού κράτους. Αυτή η κοσμική αυτοκρατορία δεν νοείται ως πολιτική δύναμη, αλλά κυρίως ως πνευματική ενότητα γνώσης και βούλησης, η οποία περιοριζόταν εκ των πραγμάτων μόνο στους σοφούς. (*ἵνα μὴ κατὰ πόλεις μηδὲ ... ἧ̃ καὶ κόσμος*).

Με την παρομοίωση (*ὥσπερ... συντρεφομένης*) τονίζεται ότι αυτή η οικουμενική Πολιτεία (των σοφών) θεμελιώνεται πάνω στον κοινό - δηλαδή στον αληθινό και φυσικό - νόμο, και όχι εκείνο των συμβάσεων, όχι στο θετό δίκαιο που είναι διαφορετικό σε κάθε πόλη-κράτος· κατά συνέπεια ο νόμος εξισώνεται με τον ορθό λόγο, ο νόμος μετατρέπεται σε φωνή της συνείδησης, σε ένα εσωτερικό ηθικό νόμο και δεν συνιστά τεχνητή εξωτερική επιβολή.

Η ιδέα αυτή βασίστηκε στην πεποίθηση του Ζήνωνα πως ο άνθρωπος μπορεί να ζήσει σύμφωνα με τον φυσικό νόμο, ο οποίος ισχύει καθολικά για όλα τα είδη της ζωής – αφού η φύση είναι μία και ενιαία –, άρα μπορεί να επικρατήσει μία κοινή νοοτροπία για όλους τους ανθρώπους, ένας κοινός τρόπος σκέψης και συμπεριφοράς, που θα αναπτυχθεί στο πλαίσιο μίας ενιαίας οργανωμένης πολιτικά κοινότητας, με έναν ηγέτη με πολλαπλούς ρόλους, ενός σοφού, ο οποίος μπορεί να εξασφαλίσει την ευνομία.

Σύμφωνα με τη στωική φιλοσοφία της Ρωμαϊκής περιόδου, την οποία εκφράζει ο Μάρκος Αυρήλιος, η ευτυχία στη ζωή βρίσκεται σε συνάρτηση με τον *λόγον*, που διαθέτουμε ως φυσική ιδιότητα. Βασική αρχή, λοιπόν, που διατρέχει τους Στωικούς (από τον Ζήωνα έως τον Μάρκο Αυρήλιο) είναι ότι ο Λόγος κατευθύνει τα πάντα και σε αυτόν μετέχουν όλοι οι άνθρωποι. Ο «*έν ήμῖν*» λόγος είναι τμήμα του κοσμικού λόγου. Η πραγματική φύση του ανθρώπου συνίσταται στη λογικότητά του. *(Αν η ικανότητα της νόησης είναι κοινή... κάνει έλλογα όντα).*

Επομένως, ο στωικός κοσμοπολιτισμός συνδέεται με τις ιδέες της αδελφότητας των ανθρώπων, της παγκόσμιας κοινωνίας ή κοινότητας, του παγκόσμιου κράτους, του κράτους ως βιολογικού οργανισμού, του οποίου τα μέλη συνιστούν ενότητα και συνεργάζονται με αρμονία μεταξύ τους. Η αδελφότητα των ανθρώπων, η παγκόσμια κοινωνία ή κοινότητα, η κοσμική πόλη, είναι μια ένωση που βασίζεται στην κοινή από όλους κατοχή του νου *(τότε και ο νόμος είναι κοινός. Αν είναι έτσι, ... σε μια κοινή πολιτεία... μεγάλη πόλη)*. Μάλιστα, η Πολιτεία του Ζήωνα εξελίσσεται στο παγκόσμιο κράτος του Μάρκου Αυρήλιου που δεν είναι μόνο το ιδανικό, αλλά και το σύγχρονό του ρωμαϊκό, του οποίου αποτελεί ο ίδιος μέλος και κεφαλή. (395 λέξεις)

B3. 1-β, 2-α, 3-α, 4-β, 5-γ

B4. 1-α, 3-β, 5-γ, 6-ε, 7-δ